

стання; оптимізація структури виробництва; оптимізація ресурсного потенціалу; систематичне вдосконалення виробничого процесу; сприяння соціально-економічному розвитку села. В основу економічного зростання діючих агроформувань регіону повинні бути закладені принципи екологічної безпеки та соціального розвитку сільських територій. Реалізація зазначених етапів і принципів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сприятиме багатопрофільному розвитку села, дозволить відкрити нові робочі місця, підвищити життєвий рівень сільського населення, активніше вирішувати соціальні проблеми.

Список використаних джерел:

1. Савчук В.К. Відтворення і ефективне використання ресурсного потенціалу аграрного сектору України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_biol/Agroin/2011_7-9/SAVCHUK.pdf.
2. Висоцька А.О. Ефективність Використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств Луганської області / А. О. Висоцька // Конкурентноздатність продукції і підприємств . - 2011. - № 4 . - С. 96.
3. Солов'яненко Н. Ґрунтовий покрив – складова природних ресурсів України / Солов'яненко Н. // Землепорядний вісник. – 2012. – № 2. – С. 44-48.
4. Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : [монографія] / В. М. Заяць. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 166 с.
5. Сільське господарство України за 2012 рік. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України. – 2013 р. – С. 53. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Клименчукова Н.С. Науково-теоретичні засади організації управління матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/16.pdf>
7. Арцер Т.В. Социальное партнерство государства, бизнеса и некоммерческих организаций – основа инновационного развития / Т. В. Арцер // Проблемы современной экономики. - 2012. - № 3 (39). – С. 37-42.
8. Зиятдинов Ф.С. Повышение эффективности использования ресурсного потенциала агропромышленного комплекса [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/economika-xoziajstva/povyshenie-jeffektivnosti-ispolzovanija-resursnogo-potenciala-agropromyshlennogo.html>.
9. Бесенюк В.М. Особливості формування і використання ресурсного потенціалу агроформувань на пореформеному етапі розвитку сільського господарства / В. М. Бесенюк // АгроІнком. – 2012. – № 11-12. – С. 89-91.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК 338.443:338.49

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЧОЇ КОМПОНЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Левкіна Р.В., к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

У статті на тему «Особливості виробничої компоненти організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрних підприємств» автором розглядається організаційно-економічний механізм аграрних підприємств та аналіз його впливу на ефективність підприємства.

Розглядаючи соціо-економічну модернізацію як адаптацію вітчизняної аграрної політики до прогресивних світових тенденцій аграрного розвитку, вважаємо за необхідне вказати на збалансованість її шляхом об'єднання зусиль різних органів державного регулювання та суб'єктів господарювання.

Проведений аналіз основних результатів діяльності приватного підприємства «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області дозволяє зробити висновок про можливість реалізації організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрного підприємства.

In the article entitled "Features of the production components of organizational - economic mechanism of stable development of agricultural enterprises " author examined the organizational -economic mechanism of agricultural enterprises and analyze its impact on the efficiency of enterprises.

Considering the socio- economic modernization as the adaptation of national agricultural policy to progressive global trends of agricultural development, we consider it necessary to point out its balance by combining the efforts of various regulatory agencies and entities.

The analysis of the main results of the private enterprise " Agroecology" Shishatskiy Poltava region suggests the possibility of organizational and economic mechanism for sustainable development of the agricultural at the Ukrainian enterprise.

Постановка проблеми. Багатофункціональність агропромислового виробництва лежить в основі висновку про його високому не тільки виробничому значенні для забезпечення сировиною і продовольством, а й у створенні незамінних суспільних благ. Серед таких є: продовольче самозабезпечення країни, надання можливостей і засобів до існування сільського населення, розширеного відтворення, підтримання екологічної рівноваги та збереження агроландшафтів [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про певні досягнення у формуванні теоретичних основ розвитку органічного землеробства, що знайшли своє відображення у працях українських та іноземних вчених: Артиша В.І., Берлач Н.А., Бородачевої Н.В., Вовк В.І., Дейнеки Л.В., Мармуль Л.О., Мельник Л.Г. [1], Рудницької О.В., Саблука П.Т., Сіренка Н.М., Чайки О.М. [2, 3], Ходаковської О.В. [4], Шубравської О.В. [5] та ін. Проте, з позицій формування організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрних підприємств, а саме визначення його компонент питання не розглядалися.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд організаційно-економічного механізму аграрних підприємств та аналіз впливу його екологічної стратегії на ефективність підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з визначення економічного розвитку, структура організаційно-економічного механізму сталого розвитку аграрних підприємств на ринку має бути сформована в залежності від рівня взаємодії з конкретними операторами ринку через їхні економічні інтереси. Так, системність механізму розвитку підприємства на мікрорівні полягає у збалансуванні виробничої, управлінської, дослідницької компоненти, які відіграють провідну роль у його функціонуванні. Виробнича компонента сучасного аграрного підприємства у контексті соціально-етичного маркетингу пов'язана із екологічною стратегією і повинна бути розглянута як складова системи інструментів реалізації виробничо-збутової політики підприємства. Проявом такої політики є механізм використання таких техніко-технологічних рішень, які, з од-

ного боку, сприяють виробництву продукції високої якості для задоволення існуючого попиту, а з іншого, сприяє таким економічним результатами, які дозволяють вирішити поточні завдання і створити відповідні умови для сталого розширеного відтворення в майбутньому.

Таким чином, вирішення проблеми стабільного виробництва в аграрних підприємствах залежить, насамперед, від підвищення ефективності виробництва, а в умовах органічного господарювання - від можливостей застосування методів альтернативного землеробства, що досягається за допомогою керуючих впливів на функціонування його систем. В Україні об'єднання цих двох завдань в єдиній економічній перспективі може бути вирішено при впровадженні адаптивних систем землеробства. Вони передбачають адаптацію процесу виробництва продукції до різних елементів агроландшафту, форм господарювання та матеріальних ресурсів на підставі досягнень науки і техніки, з урахуванням рішення екологічних проблем аграрного виробництва і до можливостей ресурсозбереження.

З точки зору екологічної економіки, сутність нової технологічної політики в аграрній сфері виробництва полягає в необхідності сприяти товаровиробнику у прийнятті самостійного господарського рішення на основі сучасних аграрних технологій.

Внаслідок порушення науково обгрунтованих систем ведення землеробства природна родючість сільськогосподарських угідь знижується. Сьогодні майже на всіх землях спостерігається зменшення вмісту гумусу в ґрунті. В цілому по Україні його баланс негативний і середньорічні втрати становлять 0,6-0,7 т / га. Існують дві основні причини втрати гумусу. Перша є результатом переважання темпів мінералізації гумусу над його надходженням і гуміфікацією свіжого органічної речовини. Ці втрати називають біологічними. Друга група причин обумовлена процесами ерозії ґрунтів або механічними втратами [4].

Аналіз результатів досліджень вчених у галузі ґрунтознавства показує, що фактичний вміст гумусу в них нижче оптимальних показників. Доведено, що через 15-20 років використання ріллі без добрив і травосіяння вміст гумусу зменшується на 35-40 %, тоді як на виробництво 1 т зерна озимої пшениці витрачається близько 0,19-0,52 т гумусу в залежності від типу ґрунту. Як показали результати досліджень, такі втрати неможливо відновити за короткий проміжок часу, а темпи їх відновлення залежать від рівня інтенсифікації землеробства [4].

Серед профілактичних заходів, які, у свою чергу, здійснюються на підприємстві, можуть бути такі, як: ґрунтозахисні технології, внаслідок чого збільшується собівартість аграрної продукції; компенсація завданих навколишньому середовищу збитків, що веде до зменшення прибутку. Як показують розрахунки на підприємствах, другий варіант є більш витратним, що підтверджується шляхом визначення впливу дії екологічного чинника на ефективність аграрного виробництва з використанням показників еколого-економічної ефективності: еколого-економічного збитку та еколого-економічного ефекту.

У формуванні організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрних підприємств важливе місце займає виробнича компонента, яка в тісному взаємозв'язку з управлінською та дослідницькою компонентами формують необхідні для цього умови. Тому саме технологічні аспекти виробництва продукції є тією основою, яка створює фундамент для формування агроекологічного рівноваги на території, яка використовується для аграрного виробництва. Істотна відмінність таких технологій полягає у проведенні превентивних заходів для захисту ґрунту від надмірного впливу антропогенних і техногенних факторів впливу.

Основою таких технологій є основні принципи ведення альтернативного землеробства, які виключають застосування або мінімізують кількість мінеральних добрив і засобів захисту рослин. Всі альтернативні технології землеробства базуються на мінімальній обробці ґрунту під усі культури сівозміни, зокрема, під цукровий буряк, кукурудзу, соняшник та ін. Біологізація землеробства шляхом використання нетоварної частини врожаю в якості органічних добрив, мульчування поверхні ґрунту залишками рослин, застосування сидератів дозволяють досягти високого ступеню відновлення ґрунту після активного його використання. До альтернативних методів ведення виробництва на аграрних підприємствах можна віднести наступні: точне землеробство (Precision Farming), біоінтенсивне мініземлеробство (Biointensive Mini - Farming), біодинамічне землеробство (Biodynamic Agriculture), технології використання ефективних мікроорганізмів або ЕМ-технології (Effective Microorganism Technologies), малозатратне стійке землеробство (LISA - Low Input Sustainable Agriculture) та ін. Саме до таких методів агровиробництва відноситься і органічне ведення виробництва (Organic Agriculture або Organic Farming).

Науково обґрунтовано та практично доведено, що з відмовою від хімізації та із застосуванням органічного землеробства можна не тільки підтримувати врожайність сільськогосподарських культур на високому рівні, а й значно її збільшити.

І хоча досвід країн, які вже завоювали свою нішу на світовому ринку органічної продукції, попереджає про необхідність тривалого перехідного періоду і низку труднощів на шляху практичної реалізації, Україна має високий агроекологічний виробничий потенціал. Основними негативними момен-тами у виробництві органічної продукції в різних країнах можуть бути визначені такі:

1. Труднощі з реалізацією на практиці процесу зберігання і використання органічних добрив, які є основою ефективного біоорганічного сільсько-го господарства і вимагають відповідних умов.

2. Дослідження показників ефективності органічного сільського госпо-дарства в Ірландії, свідчать про високу вартість переходу від звичайного до органічного виробництва, що в середньому становить 357 євро на 1 га. При цьому для тваринництва витрати становлять у середньому 946 євро на 1 га, а для рослинництва - 253 євро. Висока вартість інвестицій для тваринницьких ферм пов'язана з необхідністю додаткових витрат на будівництво сховищ для кормів, ферми, склади для готової продукції та ін.

3. Відносно низька продуктивність сільськогосподарських тварин і рослин. За оцінкою Е. Малаволта, для виробництва аналогічних обсягів основних сільськогосподарських культур по органічними технологіями в Бразилії потрібно обробляти територію, яке в чотири рази перевищує сучасну площу сільськогосподарських угідь країни. Підраховано, що відмова від застосування пестицидів у США призвела би до значного зниження валових зборів основних сільськогосподарських культур: сої - на 37 %, пшениці - на 27 %, рису - на 57 %, арахісу - на 78 %, кукурудзи - на 32 % і т.д. У цілому, відмова від використання пестицидів може призвести до трикратного зниження зборів сільськогосподарських культур. У тваринництві зниження продуктивності пов'язано, перш за все, з нормами органічного сільського господарства, регламентуючими розмір мінімальної площі на голову, який зазвичай вище, ніж середня площа, яку займають тварини, що вирощують за традиційними технологіями.

Не дивлячись на додаткові труднощі, пов'язані з виробництвом органічної сільськогосподарської продукції, про що свідчать приклади різних країн, підприємства, які обрали саме такий шлях розвитку, показують досить високі економічні результати, що доводять про високий потенціал аграрного «органічного» бізнесу за відповідних умов його організації. Таким прикладом в Україні є ПП «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області, яке в процесі тривалого використання на практиці (більше 30 років) принципів органічного землеробства показало високу ефективність [6].

Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, на виробництві молока і м'яса. З 1979 р. на підприємстві впроваджуються технології ґрунтозахисного біологічного землеробства, а з 1990 р. - технології органічного землеробства. Так, за період впровадження органічної системи землеробства на підприємстві вдалося досягти високого розвитку рослинницької галузі [6]. Урожайність зернових культур збільшилася на 97 %, а ранніх зернових - на 110-116 %. Майже на 64 % збільшилася врожайність цукрових буряків і на 74 % - соняшнику, про що свідчать дані наведені у табл. 1.

Таблиця 1

**Врожайність сільськогосподарських культур у ПП «Агроекологія»
Шишацького району Полтавської області, ц/га**

Роки	Зернові разом	Культура				
		пшениця озима	ячмінь ярий	овес	соняшник	цукровий буряк
Врожайність за 1971 - 1975 рр. (до впровадження)	26,1	29,2	25,2	27,1	16,1	255,0
Середня врожайність за 1986 - 1990 рр.	48,9	63,2	53,3	37,0	28,6	292,0
1991 - 1995 рр.	46,1	57,3	51,2	33,3	21,3	393,2
1996- 2000 рр.	41,7	43,3	38,2	36,5	24,4	399,6
2001 - 2005 рр.	38,8	48,3	33,8	36,6	16,8	295,0
2006 - 2009 рр.	48,9	56,8	42,5	47,0	23,0	487,7

У рослинницькій галузі підприємства відпрацьовані сівозміни, системи обробки ґрунту, живлення культур, захисту посівів від бур'янів, хвороб і шкідників

(у тому числі, профілактичні), системи машин. З рекомендованих та районованих для посівів відібрані найбільш врожайні та стійкі до хвороб сорти культур.

У системі обробки ґрунту підприємство з 1990 р. перейшло на мінімальний захисний обробіток, що дозволило втричі скоротити витрати пального та грошових коштів і в той час витримати календарні терміни проведення технологічних операцій.

У польових сівозмінах замість кукурудзи на силос в якості попередника під пшеницю озиму було використано еспарцет. Введення еспарцету дозволило отримати урожай зеленої маси до 250-350 ц / га, з якого можна отримати до 180 г білка на 1 кг маси (замість 80 г / кг - з кукурудзи) при потребах тварин в 120 г / кг.

Виконання посіву озимої пшениці в оптимальні терміни дозволяє сформувати захист від опомізи, пшеничних і хлібних мух. Цукровий буряк на підприємстві висівають в ранні терміни, що разом з безплужною обробкою дозволяє захистити від таких шкідників, як буряковий довгоносик, бурякова мушка. У цілому за технологією передбачається близько 18 профілактичних заходів, які дозволяють уникнути впливу бур'янів, хвороб і шкідників без застосування хімічних засобів.

Безумовно, в галузі тваринництва завдяки органічній системі землеробства показники економічної ефективності зросли. З іншого боку, тільки використовуючи екологічно чисті корми можна говорити про отримання екологічно безпечної продукції тваринництва. Впровадження ґрунтозахисної органічної системи землеробства сприяло значному зміцненню фінансового стану господарства, що представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Основні фінансово-економічні показники діяльності ПП «Агроекологія»
Шишацького району Полтавської області в 2005-2009 рр.**

Роки	Валова продукція, тис. грн.	Виробництво валової продукції з 1 га, грн.	Продуктивність праці, тис. грн./ чол.
2005	16980	2225	34,30
2006	17333	2267	36,34
2007	25120	3297	49,80
2008	25385	3352	54,13
2009	26674	3545	58,75

Висновки. Таким чином, основні результати діяльності приватного підприємства «Агроекологія» Шишацького району Полтавської області дозволяють зробити висновок про можливості реалізації організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрного підприємства впродовж тривалого часу через застосування екологічної стратегії. Це підтверджує важливість такої компоненти механізму, як виробнича, яка, базуючись на органічній системі ведення аграрного виробництва, сприяє вирішенню агрономічних, тваринницьких, економічних, соціальних, екологічних проблем і забезпечує стійкий його розвиток.

Список використаних джерел:

1. Мельник Л.Г. Забезпечення екологічної спрямованості розвитку суб'єктів господарювання / Л.Г. Мельник // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 11. - С. 484-485.

2. Сіренко Н.М. Органічні продукти харчування у забезпеченні продовольчої безпеки України / Н.М. Сіренко, О.М. Чайка // Економіка АПК. - 2012. - № 1. - С. 19-22.

3. Організація виробництва органічної продукції рослинництва на базі ННПЦ МДАУ / Т.О. Чайка // Наукова робота на здобуття Премії молодих учених Миколаївської області, 2011. - 48 с.

4. Ходаківська О.В. Екологізація сільськогосподарських земель: сучасний вимір та перспективи розвитку / О.В. Ходаківська // Економіка АПК. - 2011. - № 10. - С. 28-36.

5. Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери / О.В. Шубравська, Л.М. Корсак // Економіка АПК. - 2005.-№12,-С. 15-20. '

6. Органічне землеробство: з досвіду ПП „Агроекологія” Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації / Антоненко С.С., Антоненко А.С., Писаренко В.М. [та ін.]. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 200 с.

Рецензент – д.е.н., професор Онегіна В.М.

УДК 332.834.6:643

ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТЛОВОЇ КООПЕРАЦІЇ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ПОШУКУ МЕХАНІЗМІВ ВИРІШЕННЯ ЖИТЛОВОЇ ПРОБЛЕМИ

Литвин О.Ю., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто основні проблеми розвитку житлової кооперації, їх висвітлення у світовій економічній літературі. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених названій темі. Акцентовано увагу на необхідності широкого інформування населення про великий потенціал житлової кооперації та використання позитивного закордонного досвіду.

The article analyses the principal problems of development housing cooperation, theirs reflection by the economic literature. The article analyses some publications dedicated to the study of this problem. The attention is focused on the necessity circulation information about housing cooperation, using of positive experience.

Постановка проблеми. В Україні більше мільйона осіб потребує покращення житлових умов. В умовах пошуку механізмів для забезпечення громадян новим якісним житлом, утримання його та прибудинкових територій у належному стані багаторічний вітчизняний досвід житлової кооперації є особливо важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грунтовне узагальнення і комплексний історіографічний аналіз досвіду житлової кооперації відсутні. Саме це й визначає актуальність даної статті.

Постановка завдання Завданням даної наукової публікації є історіографічний аналіз праць, опублікованих за останні півстоліття і присвячених розвитку житлової кооперації, з метою пошуку механізмів вирішення житлової проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період у розвитку вітчизняної житлової кооперації з 60-х до кінця 80-х рр. XX ст. можна назвати «інструкційно-статистичним». Він розпочався у 60-х рр. XX ст., після відновлення у СРСР житлової кооперації. Зміна державної політики щодо цього виду кооперації втілювалася у низці урядових документів (Постанова Ради Міністрів СРСР «Про житлово-